

Den evangeliska diktningen inom den reformerta och lutherska kyrkan i Frankrike.

II.

2. Den evangelisk-lutherska kyrkans diktning.

Såsom vi sett, använde den reformerta kyrkan i Schweiz och Frankrike ända till början av 18:de århundradet ingen annan sångbok vid sina gudstjänster än den av Marot och de Bèze versifierade psaltaren. Där lutherska församlingar uppstodo bland en fransktalande befolkning, sjöngo även dessa vid sina gudstjänster Davids psalmer, men kunde helt naturligt ej lämna obegagnad den vackra hymnologiska skatt, som den lutherska kyrkan i Tyskland ägde sedan Luthers och hans efterföljares dagar, varför de värdefullaste tyska psalmerna blevo översatta till franska språket. I Montbéliard, som omfattar de 4 provinser, vilka sedan medeltiden tillhört de Würtembergiska hertigarne, hade reformationen i luthersk anda blivit genomförd. Där utgav en fransk luthersk pastor *Matthieu Barthol* en översättning av tyska sånger, författade av »Luther och andra kyrkans lärda män». Då Ludvig XIV utan vidare tillägnade sig delar av Tyskland, bland dem Strassburg, förband han sig genom en traktat att respektera trosfriheten. År 1680 upprättades en fransk-luthersk gudstjänst i Strassburg. *Balthasar Ritter*, fransk pastor i Strassburg, lät i sammanhang med gudstjänstens upprättande trycka Barthols översättningar och bifogade själv några sånger. Denna samling utkom under titeln *Cantiques spirituels*, och 1723 utgavs en ny upplaga av tvenne pastorer, som härstammade från Montbéliard, *David Wild* och *George Adam Nigrin*. Under det 18:de århundradet blev

denna samling flera gånger omtryckt, dels utan och dels med utgåttande av årtal (1747, 1758, 1768, 1778), och då *Fredrik Charles Baer*, präst vid den svenska legationen i Paris, lät hålla gudstjänst på franska språket i sitt kapell, användes därvid nämnda sångsamling. Upplagan av år 1747 är en fullständig omarbetning. Den redigerades av gymnasiektorn i Montbéliard *Leopold Eberhard Bensen*, och poetiskt begåvad, som han var, försåg han samlingen med en hel serie av nya sånger, av vilka flera ännu äro i bruk. År 1758 blev Bensens verk föremål för en grundlig revision av den nämnde legationspredikanten Baer, som erhållit detta uppdrag av de kyrkliga myndigheterna i Strassburg. Baers efterträdare som legationspredikant vid den svenska ambassaden *Chrétien Gambs*, vars ämbets tid inföll under revolutionen, skräckväldet och kejsartiden intill år 1806, lät år 1800 en ny sångsamling utkomma under titeln: *Recueil de Cantiques à l'usage des Protestants de la Confession d'Augsburg à Paris*. Då genom lagen av d. 18 germinal (1802) religionsfriheten var tryggad för lutheranerna såväl som för de reformerta och offentlig gudstjänst enligt luthersk ritus började hållas i Paris, förvärvade sig konsistoriet rätten till återstoden av de exemplar av Gambs sångsamling, som funnos kvar. Då emellertid antalet av dessa var otillräckligt för församlingens behov, särskilt under högtidsdagar, blev konsistoriet nödsakat att låta trycka på lösa blad de sånger, som vid varje gudstjänst

voro bestämda att sjungas. För att avhjälpa denna olägenhet beslöt tvenne lutherska prästmän M. M. Boissard och Goepf att utgiva en ny samling under följande titel: *Recueil de Cantiques à l'usage des chrétiens évangéliques par M. M. les pasteurs de l'Eglise de la Confession d'Augsburg à Paris*. Samlingen utkom första gången 1819, och tvenne följande upplagor av densamma trycktes åren 1826 och 1836. År 1846 erhöll den lutherska kyrkan återigen en ny sångsamling, som är nära förknippad med den franske pastorn Vernys namn och minne. Verny har skrivit företalet till samlingen och har nog även haft en stor del i dess redigerande. Dess titel lyder: *Recueil de Cantiques à l'usage des Eglises évangéliques. Paris 1846*. Flera upplagor av denna samling utkommo, dels utan musik, dels med angivande av melodien vid den första versen. Den sista upplagan av år 1876 användes vid den lutherska kyrkans gudstjänst ända till år 1908, då den avlöstes av den nuvarande sångsamlingen. Vid sidan av dessa sångsamlingar, som utkommo under första hälften av det 19:de århundradet i Paris, må även nämnas några sångsamlingar, som utkommo under samma tid på andra ställen i Frankrike, där evangelisk-luthersk tro var rådande. Johan Fredrik Oberlin (1740—1826), luthersk pastor i Waldersbach i Steinthal, känd för sin välsignelserika och folkupfostrande verksamhet i denna trakt av Vogeserna, samlade även religiösa sånger. British Museum förvarar hans sångbok, bestående av 5 avdelningar, av vilka den första blott är en ny upplaga av 1747 års *Cantiques spirituels*. De övriga avdelningarna innehålla en samling böner, en sångbok för ungdom, ett tillägg till den sångsamling, som hans företrädare i ämbetet infört i

Waldersbach, och en avdelning, innehållande musik till de föregående avdelningarna. Oberlin var mera en översättare och samlare än författare av religiösa sånger. Den enda sång, som i de evangeliska sångböckerna tillskrives honom, är sången *De quoi t'alarmes tu, mon coeur?*, till vilken han hämtat melodien från den kända tyska psalmen: »Was Gott thut, das ist wohlgethan». Texten är dock ingen översättning. I Montbéliard utgavs en ny sångsamling 1847 under titeln *Nouveau Choix de Psaumes et de cantiques*. Den innehöll några få ej förut tryckta sånger, återstoden var hämtad från den lutherska och reformerta kyrkans sångsamlingar i Paris. Nancysamlingen *Hymnes et Cantiques à l'usage des Eglises et des familles Chrétiennes* 1874 innehöll omkring 300 n:r. Dess innehåll är för övrigt okänt. Strassburgsamlingen *Recueil de Cantiques* 1878 hade hämtat sina sånger dels från Montbéliardsamlingen, dels från *Cantiques spirituels* av år 1758 och den lutherska sångsamlingen i Paris.

Då 1876 års upplaga av den lutherska kyrkans i Paris sångsamling tagit slut, var det nödvändigt att vidtaga åtgärder för anskaffandet av en ny samling. För detta ändamål tillsattes av konsistoriet en kommission. De grundsatser, som denna följde vid utarbetandet av den nya samlingen, finnas angivna i företalet. Bland dessa må nämnas de två första: 1) Psalmer och sånger, som ej sjungas i församlingarna, böra uteslutas ur samlingen; 2) Psalmer och sånger på franska språket, som äro allmänt kända och sjungna i kyrkorna, må intagas i samlingen. Ett hundratal av nya sånger ha på grund härav tillkommit. Med avseende på ändring av texterna föreskrives endast, att en sådan ändring

må ske med den största grannlagenshet. Vad samlingens musik beträffar, så säges denna ofta vara en reproduktion av musiken i koralboken av 1846. Samlingen omfattar 259 n:r, bland vilka de 23 sista ej äro beräknade för den allmänna gudstjänsten utan för samkväm av mera enskild och familjär art. Bland lutherska pastorer, som ej förut blivit nämnda som författare av religiösa sånger, må nämnas *I. I. Hosemann* († 1886) och *Ch. Pfender*. Den sistnämnde, som även var medlem av kommissionen, har i förening med *Th. Monod* översatt *Luthers Ein feste Burg ist unser*

Gott. Ej heller må glömmas de vackra bidrag, som *Mme. Roerich* lämnat denna samling.

Härmed avslutas denna översikt av den evangeliska diktningen i Frankrike. Syftet med densamma har varit att i någon mån förbereda översättningen av en del franska cantiques, som äro kära minnen från forna dagar i Paris och Genève. Må det alltjämt kunna sägas om denna diktning, som det heter i den sista upplagan av den fransk-lutherska sångboken: Oaktat alla växlande upplagor den gamla kärnan består!

A. E. Friedlander.

Franska evangeliska sånger i svensk översättning.

Théodore de Bèze.

1.

Vous qui sur la terre habitez (Dav. Ps. 100).

I, som på denna jorden bon,
Högt jublen inför Herrens tron
Och prisen under helig fröjd
Vår Gud, som bor i himlens höjd.

I dag i templet träden in
Med lovsång och ett tacksamt sinn,
Och firen där hans dyra namn,
Så ärorikt, vår frälsnings hamn.

Han råder över varje land
Och har oss skapat med sin hand,
Ett folk, som blivit honom kärt,
En hjord, som vård han städs be-
skärt.

Vår Gud allt gott åt oss beskär
Och trofast i sin kärlek är,
Förlåter fel, från år till år
Hans rika nåd mot oss består.

2.

J'aime mon Dieu (Dav. Ps. 116).

Min Gud jag håller kär, ty han mig hulptit har;
Hans hjälp har visat, att min bön han velat höra
Och haft för mina suckar städse spänt sitt öra,
Jag honom vill åkalla alla mina dar.

Jag hade icke ro, ej lugn på denna jord,
Av dödens band jag redan omvärvd var, mitt hjärta,
Av ångest fattat, led den allra största smärta;
Då sände honom jag min bön med dessa ord: